

НА ВИСТАВЦІ - ОДНА КАРТИНА

Організуючи виставки образотворчого мистецтва, музеї часто вибирають картини одного мистця, кількох мистців того самого мистецького стилю, картини однієї тематики та й інших сполучень мистецьких творів, щоб таким способом познайомити, заангажувати та розбудити зацікавлення у відвідувачів багатством мистецьких творів минулого і сучасного. Іноді музеї організують виставку однієї визначної картини, щоб відвідувачі могли повніше оцінити дану працю, краще зосередити увагу та глибше зрозуміти твір і захопитися подальшим зацікавленням мистецькими творами, мистцями і музейними експозиціями.

Наш Музей має значну колекцію образотворчого мистецтва, праці видатних українських мистців України та української діаспори. В минулому Музей організував виставки окремих мистців, таких як Олекса Грищенко, Микола Бутович, Іван Труш, Олекса Новаківський: були виставки праць мистців одного району, (наприклад, Закарпаття), праць однієї тематики – як Козацтво в живописі та ін. На осінь цього року планується виставка творів Едварда Козака (ЕКА). Так як чимала група читачів "Сівача" проживає далеко від нашого Музею і не має змоги оглядати наші музейні експозиції, то я вирішила, що час від часу писатиму про окремих мистців та їхні твори, які знаходяться в нашій колекції і таким способом познайомлю читачів з ними, з виставками, які проводимуться, і надіюсь, що це викличе у них краще оцінювання нашої праці і спонукатиме до такої потрібної і постійної підтримки.

Для цього місячного випуску "Сівача" я вирішила написати про мистця Романа Мараза (1911-1979) і його картину "Лірник". Хоча тепер цей мистецький призабутий, але з 1930-их по 1970-ті роки він мав понад 45 індивідуальних і групових виставок в Канаді та Америці. Його твори знаходяться в кількох музеях та приватних

збірках.

Роман Мараз народився в місті Бучач 1911 р. Молодим хлопцем імігрував до Канади в 1926 р. Там він закінчив Мистецький Коледж міста Онтаріо, а в 1930-их роках переїхав до Америки, одержавши стипендію на мистецькі студії в "Кренбрук" - Академії Мистецтв в Бірмінгемі, Мічіган. Свої мистецькі твори він виконував різними техніками – темперою, олією, також серед його картин зустрічаємо рисунки. Деякі твори він присвятив релігійній тематиці, як напр., "Ісус Христос і 12 Апостолів". У професійному житті він викладав у Мистецькій Школі Мейцінґер, був декоратором у кінокорпорації Columbia, архітектурним дизайнером у Фондації Форда, що в Дірборн, Мічіган, промисловим дизайнером у Віліс Моторс і старшим дизайнером виставок автомобільної компанії "Шевролей".

У 1938 році Р. Мараз мав індивідуальну виставку в престижному Скараб Клубі в Детройті. Куратор Інституту Мистецтва в Детройті п. Бурровс сказав: "Це одна із найкращих

індивідуальних виставок, які я бачив цього року". На цій виставці мистець вперше виставив свою картину "Лірник". Через два роки, у 1940-ому році, Округа Союзу Українок Америки в Детройті зорганізувала для мистця виставку, на якій знову була виставлена картина "Лірник". Саме в цей час Український Музей і Бібліотека проводили велику кампанію збору коштів на підтримку та розвиток нашої культурної установи. Округа Союзу Українок в Детройті вирішила допомогти у

цьому - закупила картину "Лірник" та подарувала нашому Музеєві - і тим збагатила музейні фонди.

На картині зображено старого, сліпого лірника, який сидить під тинном на вулиці. У його руках ліра. Коло нього малий хлопець, його проводир, сидить та тримає в руках велику палицю. Біля них лежить перевернутий догори дном солом'яний бриль, куди перехожі кидають милостиню за гру і спів. Ким були лірники і яку роль вони відігравали в українському суспільстві? Чому мистець, після стільки багатьох років перебування за межами країни свого походження, вирішив намалювати цю сумну і болісну картину?

Століттями мандрівні музиканти були частиною українських народних

традицій. Вони мандрували по цілій Україні і конкретні відомості про них маємо вже від 17-го по двадцятье століття. Були дві чіткі групи таких музикантів – кобзарі-бандуристи, які співали під акомпанемент кобзи, а пізніше бандури, а також лірники, які співали підіграваючи на лірі. Більшість мандрівних співаків мали якусь фізичну

ваду – найчастіше вони були сліпі. Кожна із цих груп мала свої цехи – себто відповідні школи, в яких навчали цьому ремеслу. Учні, чи підмайстри, проходили кількарічну науку, де вивчали специфічні молитви, псалми, канти, речитативні молитви, благання, просьби, багато пісень прохань, подяки. На кінець вивчали гру на лірі та лірницьку таємну мову, яку називають либійською. Лірники послуговуються цією мовою між собою, щоб сторонні люди не знали, про що

вони говорять і щоб розпізнавати несправжніх лірників, і ошуканців - тих, які прикидаються лірниками, але насправді не належать до лірницьких цехів, і які не пройшли лірницької школи. Лірники – обманники - це звичайні жебраки і, часто, злодії. Справжні лірники мали бездоганну репутацію. Вони були чесні й шановані народом. Усі молитви та пісні лірники співали під акомпанемент ліри. Найчастіше їх можна було зустріти на церковних празниках, біля церков та монастирів.

Чому Роман Мараз вирішив намалювати картину лірника? Він, правдоподібно знав їх, коли виростав на Україні. Але чому через багато років вибрав цю тему? Під час пошуків інформації про лірників, я натрапила на цікаву річ. Найдавніші дані про лірників були зібрані відомим етнографом Володимиром Гнатюком і видані Науковим Товариством Шевченка 1896 р. у Етнографічному збірнику. Гнатюк збирав дані про лірників в околиці Бучача, вважаючи цей район найкращим джерелом інформації. Роман Мараз народився саме в Бучачі і напевно, був свідком цього феномену, який залишив глибоке враження і він вирішив увіковічнити це у своїй картині.

У 1930-тих роках, за радянських часів, Сталін вирішив знищити усіх українських мандрівних музикантів, скликавши усіх кобзарів, бандуристів, лірників на так звану "етнографічну конференцію", на яку вони прибули у великій кількості. Сталін наказав усіх їх розстріляти. Ті, котрі не поїхали на цю "конференцію" залишились у живих. Сьогодні в Україні відновилося лірництво, але не у формі мандрівних сліпих музикантів, а професійних виконавців відновленого традиційного музичного лірницького феномену.

Любов Волинець

